

מסורת הש"ס

(א) מעשרות פ"ד מ"ג, (ב) [מִצֵּית עֶשְׂרֵה לֵימָּה בַּמִּשְׁנָה], (ג) מעשרות פ"ב מ"ד, (ד) [נִשְׁלַל לָד: וּשְׁנָן], (ה) תרומות פ"ח מ"ג, (ו) [נָלַךְ יַגְמוּר מִתְחִיתָן רַבִּי נֶתַן דִּמְנָא ר' נֶתַן אֹמֵר כּו' כִּלְיָ'ל מִהֲרִ'מָן], (ז) תוספתא דמעשרות פ"ג ו[סס א]תא המעביר ע"ש"ס, (ח) [לְקַצְעוֹת הַגֵּר"ס], (ט) [דָּף לָד:], (י) [ע"צ], (י) דלעולם אפי' מותרו חזר קובע כ"ל,

הגהות הב"ח

(א) גב' ולא כשאמר יגמור כ"ל ויביות ר' אליעזר נמחק: (ב) תוב' ד"ה ולא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא כו' וא"ת שבת יגמור אלא כו' ד"ה אחד שבת וכו' אינו קובע אלא כ"ל ויביות אינו קובע נמחק:

והלל מוטריו חוזר. היכי מציית למימר דקציעותא משום דדורא הוא והלל אפי' נוטל הרבה מן הטבול בחול ונותן לפניו דמחוי דקציע ליה באכילה מרובה אס דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמיייתא וכל שכן בדדורא בלא מעשה לא מקצע: **מעטן**. כלי גדול שזוצרין בו את הימים כדי שיתחממו ויתבשל שמנן בתוכן ויהא נוח להוליא צבית הדד: **טובל אחס אחס במלח ואוכל**. בלא מעשר ולא אמרינן טבולן במלח משוי ליה קצע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: **מן המעטן טהור חייב**. לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקין לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערצין הטמאים עס הטוהרים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושוויה אכילת קצע:

מן המעטן טמא פטור. מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא ברישא אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל: **מאי שנה רישא**. דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אס האדם טהור: **וא"ר אבהו**. כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מצי למהדר. וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג **רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן דמאי למהדר**: ומשנינן **מחני' נמי**. דקצע בדבוריה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו: ופרכינן והלא **מוחזרין ועומדין**. והלא לא נטלן אלא דדורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקצע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דדורא בעלמא אין לן חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו: ה"ג **אלא אמר רב שימי בר אשי** כו'. אלא לעולם שבת הוא דקצעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסיעיתהי דלא לסייעיה לאבדו ממתני' הכי מסלקיה: **ר"א קא אמר**. מניה מיתית סיעיתא דשבת קצעה אף בשלא נגמרה מלאכתן:

קובעת. דבר שלא נגמרה מלאכתו שאס הגביה תרומתו נאסר לאכילת עראי עד שיפריש שאר מעשרות: **וכ"ש שבת**. דחשיבא אכילתה. אבל רבנן אימא לן כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **פ"ש מסיפא**. דלא אפלוג רבנן עליה אלא לעינן צריכה אבל מודו ליה

דדוקא ע"ש בשציעית הא בשאר שני שצוע אסור משום מעשר: **דעצל מוכן הוא כו'**. כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחילל עליה קציעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קצעיה ולא משום שבת: **ורמיניה**. דר"א אדריי אליעזר: **היה אוכל באשכול**. וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגגה**. שלקטס משם ובא לו לחצר: **ר"א אומר יגמור**. אס רצה לגמור כחזר יגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור**. קסבר חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **הכי גרסינן אומר לא יגמור** אומר לא יגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ויגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ויגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו דר"א דבשאר שני שצוע לא משום דשבת קצעה דמשום דדוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נטן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור כחזר יגמור אלא ילא חזן לחזר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימסין כו'**. ותריייהו אדריי אליעזר קאי דאיית ליה לרבי אליעזר שבת קצעה ומיהו למוצאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו תאנים דתנן כהו לעילי' למוצאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קצעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שאיז כתובה כהם בשצוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח**. אס מוכן לחצירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביניהו כהכי ואכטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קצעה כדלקמן^[כ]: **שבת**. אינטרייך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל**. דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו**. הלל לצדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו:

וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל עצמו אוסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דברר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי אריא קדישה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסור.

המביא פרק רביעי ביצה

לה.

והלל מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי' נוטל הרבה מן הטבול בחול לא היו קציעות כדמוכה בסמוך בדבר הראוי להחזיר מותר וכל שכן דדצורו אינו קובע:

רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. וא"ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי"ל דלא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן מלמעלה שלא יגע באחרים ומ"מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי שמתערצים הטוהרים עס הטמאים כך פ"ה אי נמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ או שנתן לו חזרו: **והלל** הן מוחזרין ועומדין. דלא נטלן אלא בדדורא בעלמא ואין לן חזרה גדולה מזו דאפי' צראוי להחזיר לא מקצע כ"ש בלא נוטל כלל:

א"א אמר רב שימי כו'. **ודאי לר' אליעזר קובע שבת** אפילו בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה אצל לרבנן דמתירין גבי תרומה לא ידעינן גבי שבת:

תא שמע מסיפא. דלא פליגי רבנן אלא דוקא בצריכה: **[שאני התם כיון דאמר מכאן]**. והכא לא שייך למפרך והלא מותרו חוזר דלרבנן לית להו סך סבא^[כ] דלעולם מותרו קובע:

^(א) **רבי אֵלִיעֶזֶר אומר יגמור בשבת אֵלֶּא כו'**. וא"ת מ"ש מתינוקות שטמנו ללמוצאי שבת לא יאכלו ויש לומר דהתם יחדום לאכילת שבת אבל הכא לא יחדום לשבת כפי' רש"י אי נמי דהתם מיירי בתאנים דנגמרה מלאכתן אבל הכא מיירי באשכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת ^(א) **אינו קובע וכו' אינו קובע אֵלֶּא בדבר שנגמרה מלאכתו**. ואס תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה דקובע אפי' קודם ראיית פני הבית: **שבת לאפוקי מדהלל**. וצדין הוא דהו"מ למנקט לאפוקי

מדריבי אליעזר דאמר קובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו רצותא הוא דנלאו הכי אין הלכה כמותו דשמוטי הוא ומ"מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדריבי אליעזר דלא

אשכח תנא דאמר תרומה קובעת במעשר בדבר שלא נגמרה

מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

דדוקא ע"ש בשציעית הא בשאר שני שצוע אסור משום מעשר: **דעצל מוכן הוא כו'**. כדפרי'. והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחילל עליה קציעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קצעיה ולא משום שבת: **ורמיניה**. דר"א אדריי אליעזר: **היה אוכל באשכול**. וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגגה**. שלקטס משם ובא לו לחצר: **ר"א אומר יגמור**. אס רצה לגמור כי היכי דאמר כחזר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **הכי גרסינן אומר לא יגמור** אומר לא יגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ויגמור אכילתו דאין חזר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו דר"א דבשאר שני שצוע לא משום דשבת קצעה דמשום דדוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן **רבי נטן אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור כחזר יגמור אלא ילא חזן לחזר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימסין כו'**. ותריייהו אדריי אליעזר קאי דאיית דאיית ליה לרבי אליעזר שבת קצעה ומיהו למוצאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו תאנים דתנן כהו לעילי' למוצאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קצעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת. יש ספרים שאיז כתובה כהם בשצוש וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקח**. אס מוכן לחצירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביניהו כהכי ואכטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קצעה כדלקמן^[כ]: **שבת**. אינטרייך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל**. דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לצדו** אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו:

וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל עצמו אוסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דברר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי אריא קדישה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסור.

עא א מיי פ"ה מהל' מעשר הל' יח:

עב ב מיי שם פ"ג הלכה ד:

עג ג מיי פ"ד שם הלכה ז [נטוש"ע י"ד סי' שלא פטי' צג]:

עד ד מיי פ"ה שם הלכה (כב) [כ ג טוש"ע יו"ד סימן שלא פטיף קדי]:

עה ה מיי פ"ג שם הלכה ג [נטוש"ע י"ד סימן שלא פטיף פג]:

רבינו חננאל

ראקשנין אמאי מחיב ר' אליעזר בדברר שלא נגמרה מלאכתו, והלא מה שישאר מכרי אכילתו מחזירו אצל העיקר שטלו ממנו עד שתגמר מלאכת הכל כאחת, ושמעין ליה לר' אליעזר דכי האי גונא לא קבע, דתנן במעשרות פרק ד', הנוטל זיתים מן המעטן טמא פטור מפני שמחזיר את המותר, ואוקימנא לרישא במעטן טהור וגברא טמא, דלא מצי לאהדורי מה שישאר לו מן הזיתים, וסיפא במעטן טמא וגברא טמא, דאכיל מאי דאכיל ומאי דאשתייר ליה מן זיתאי מהדר להו למעטן ולפיכך פטור. ופיקדינן מותנין נמי במעטן טהור וגברא טמא. ואקשנין והלא מותנין מוחזרין ועומדין הן, כלומר עדיין לא נגע בהן כלל, אלא דיבור בלבד אמר מיכן אני נוטל למחר. אמר רב שימי בר אשי ר' אליעזר לטעמיה דאמר אפילו תרומה קובעת, וכל שכן כשיאמר מיכן אני אוכל למחר, דתנן במעשרות פרק ב', פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת"ש מסיפא ורב"א עד שירשום ויאמר כו'. כענין הראשון ופשוטה היא. הנה העמרנו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עילוה. ורמי דר' אליעזר אדר' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמור, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת, כאילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתופס בידו האוכל ואוכל, וא"ד אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנינן הוהם כדנתי ר' נתן בירושלמי^[כ], דתני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיתר יגמור, אלא שר' אליעזר אומר ימתין עד מוצאי שבת ויגמור, ש"מ אבל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גונא. א"ד יוחנן אחד שבת ואחד חצר ואחז תרומה ואחד מקח, כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. שבת לאפוקי מחלל, דתניא המעביר פירות במקום למקום

^[1] שם בפ"ח הלכה כ' והוא תוספתא דתרומות פ"ח